

JAVNE SLUŽBE POD UDAROM

TTIP, CETA tajni dogovori između poslovnih lobista i pregovarača u trgovini

Izvršni sažetak

Javne službe u Europskoj uniji (EU) našle su se pod prijetnjom međunarodnih pregovora u trgovini koji, zbog korporativnih profita, ugrožavaju sposobnost vlada da reguliraju te prava građana da pristupe osnovnim uslugama poput zdravstva, vode i struje. CETA, ugovor Europske unije s Kanadom, čija bi ratifikacija mogla početi 2016. godine i TTIP sporazum o kojem se pregovara sa SAD-om predstavljaju najnoviju kulminaciju takvih napora. U najgorem slučaju, ti napori bi mogli zacementirati javne službe u proces komercijalizacije od kojeg se neće oporaviti – bez obzira koliko štetno to bilo za opću dobrobit građana.

Ovo izvješće u određenoj mjeri otkriva tajne dogovore između velikih tvrtki i pregovarača u trgovini u izradi međunarodnih trgovačkih sporazuma EU. Izvješće prikazuje agresivni planove uslužnih korporacija vezan uz TTIP i CETA i njihovo probijanje na teško pristupačna tržišta koja se otvaraju u područjima kao što su zdravstvo, kulturne i poštanske usluge i snabdijevanje vodom, koji bi im omogućili da uđu na ta tržišta i njima dominiraju. Također pokazuje kako dužnosnici EU zaduženi za trgovačke pregovore prostiru crveni tepih za uslužne korporacije, pri čemu i konsolidirani CETA ugovor objavljen u rujnu 2014. godine i nacrti TTIP poglavlja i interni dokumenti pregovara odražavaju listu želja korporativnih lobista.

Ključni nalazi:

1. **TTIP i CETA jasno pokazuju znakove utjecaja takvih korporativnih lobističkih skupina koje rade u području usluga, stvorenih u proteklim desetljećima tijekom prethodnih trgovačkih pregovora**, kao što su najmoćnije korporativne lobističke skupine u EU, BusinessEurope i Europskog uslužnog

forumu, lobističke tvorevine koja spaja poslovne udruge kao i velike tvrtke kao što su British Telecommunications i Deutsche Bank.

2. **Odnos između industrije i Europske komisije je dvosmjernan, pri čemu Komisija aktivno stimulira poslovno lobiranje oko svojih pregovora u trgovini.** To je ocijenjeno kao „obrnuto lobiranje“, tj. „vlasti lobiraju kod poduzeća kako bi ih navele da ona lobiraju kod tih istih vlasti“. Pierre Defraigne, bivši zamjenik generalnog direktora Glavne uprave za trgovinu Europske komisije govori o „sustavnim tajnim dogovorima između Komisije i poslovnih krugova“.

3. **Poslovni je lobi postigao veliki uspjeh jer sporazum CETA treba postati prvi EU sporazum s pristupom „negativne liste“ za obaveze vezane uz usluge.** To znači da su sve usluge podložne liberalizaciji osim ako se eksplicitno ne naglasi iznimka. To označava radikalno odvajanje od pozitivnih lista koje se dosada koriste u trgovačkim sporazumima EU i koje sadrže samo one usluge koje su vlade pristale liberalizirati, pri čemu to ne utječe na ostale sektore. Pristup „negativne liste“ dramatično širi djelokrug trgovačkog ugovora obzirom da vlade preuzimaju obveze u područjima u kojima možda nemaju ni saznanja, poput novih usluga koje će se tek pojaviti u budućnosti. Isto bi se moglo dogoditi u TTIP-u gdje Komisija vrši pritisak na države članice EU da prihvate isti, rizični pristup, ispunjavajući zahtjeve poslovnog lobija.

4. **Velike korporacije uspješno su lobirale protiv izuzeća javnih usluga iz CETA-e i TTIP-a pa se oba sporazuma primjenjuju na praktički sve vrste javnih usluga.** Vrlo ograničena opća iznimka postoji samo za usluge „koje se pružaju na osnovu

vršenja vlasti". Ali, kako bi se kvalificirala za ovu iznimku usluga se mora pružati „niti na komercijalnoj osnovi niti u tržišnom natjecanju s jednim ili više gospodarskih subjekata“. Kako trenutno u praktički svim tradicionalno javnim sektorima privatne tvrtke egzistiraju skupa s javnim dobavljačima – to često dovodi do oštrog tržišnog natjecanja među njima. To efektivno ograničava izuzeća vezana uz vršenje vlasti na nekoliko osnovnih suverenih funkcija, kao što su provođenje zakona, pravosuđe ili djelovanje središnje banke. Slični problemi odnose se i na takozvana izuzeća u komunalnim uslugama, koja daju pravo državama članicama EU da podvrgnu određene usluge javnim monopolima ili ekskluzivnim pravima: no tu postoji toliko puno rupa u zakonu da niti pružateljima javnih usluga nije moguće pružiti odgovarajuću zaštitu.

5. **Vjerojatno najveća prijetnja javnim uslugama dolazi iz dalekosežnih odredbi o zaštiti ulaganja koje su uključena u CETA-u, te također predviđena u TTIP-u.** Pod sustavom zvanim rješavanje sporova između investitora i države (eng. „Investor-state dispute settlement“, „ISDS“), tisuće američkih i kanadskih korporacija (kao i multinacionalnih tvrtki sa sjedištem u EU koje strukturiraju svoja ulaganja kroz podružnice na drugoj strani Atlantika) mogle bi tužiti EU i njene države članice zbog regulatornih promjena u sektoru usluga koje smanjuju korporativne profite, što potencijalno može dovesti do isplata naknada šteta u iznosu od više milijardi eura. Politike koje reguliraju javne službe – od određivanja najviše cijene vode do poništenih privatizacija – već su bile mete tužbi ISDS-om.

6. **Različita iznimke i izuzeća u CETA-i i TTIP-u nisu odgovarajuća za učinkovitu zaštitu javnog sektora niti za demokratsko odlučivanje o tome kako ih organizirati.** To je posebice problem jer se iznimke općenito ne primjenjuju na većinu standarda zaštite od opasnih ulaganja i na ISDS, što čini propise u osjetljivim sektorima javnih usluga poput obrazovanja, vodoopskrbe, zdravstva, socijalne skrbi i mirovina podložnim svim vrstama napada investitora.

7. **Europska komisija pridržava se zahtjeva industrije za fiksiranjem u sadašnjosti i budućim liberalizacijama i privatizacijama javnih usluga, primjerice putem opasnih „standstill“ i „ratchet“ mehanizama** - čak i kada su se prethodne odluke

pokazale kao promašaji. To bi moglo ugroziti rastući trend remunicipalizacije usluga vodoopskrbe (u Francuskoj, Njemačkoj, Italiji, Španjolskoj, Švedskoj i Mađarskoj), energetskih mreža (u Njemačkoj i Finskoj) i transportnih usluga (u Velikoj Britaniji i Francuskoj). Poništenje nekih od neuspjelih privatizacija britanske Nacionalne zdravstvene službe (NHS) radi ojačavanja neprofitnih pružatelja zdravstvenih usluga može se shvatiti kao kršenje CETA-e/TTIP-a – kao i nacionalizacije i izmjene propisa u financijskom sektoru, poput onih uočenih tijekom gospodarske krize.

8. **Popuštanje korporativnim zahtjevima za nesputan pristup vladinim javnim nabavama moglo bi ograničiti vladinu sposobnost da podrži lokalne i neprofitne pružatelje usluga i da njeguje dodjelu poslova u javnom sektoru privatnim tvrtkama,** u kojima je osoblje često prisiljeno obavljati isti posao za manju plaću i u lošijim radnim uvjetima. Kod sporazuma CETA, vlade su već upisale nekoliko sektora u obvezno sudjelovanje na transatlantskim natjecateljskim tenderima kada žele kupiti potrepštine i usluge - što predstavlja učinkovito sredstvo za privatizaciju postupnim prijenosom pružanja javnih usluga na profitne pružatelje usluga. Američke lobističke skupine kao što je Savez za konkurentnost u zdravstvu (AHC) i američka vlada žele drastično smanjiti pragove za transatlantsko sudjelovanje u tenderima u TTIP-u.

9. **I CETA i TTIP prijete da će liberalizirati zdravstvenu i socijalnu skrb otežavajući usvajanje novih propisa u sektoru.** Britanska TTIP ponuda usluga izričito uključuje bolničke usluge. U tekstu sporazuma CETA i nedavnim nacrtima TTIP-a čak 11 država članica EU liberalizira dugotrajnu skrb, kao što je kućna skrb za starije (Belgija, Cipar, Danska, Francuska, Njemačka, Grčka, Irska, Italija, Portugal, Španjolska i Velika Britanija). To bi moglo biti preka mjerama zaštite sektora dugoročne skrbi od strategija rasprodaje imovine od strane financijskih investitora, poput onih koje su dovele do kolapsa Southern Cross-a u Velikoj Britaniji, na primjer.

10. **Najnoviji nacrt teksta TTIP usluga Europske unije strogo ograničava uporabu univerzalnih obveza vezanih uz usluge** (eng. „universal services obligations“, „USOs“) i zauzdava konkurenciju od strane javnih poštanskih operatera,

odražavajući željele velikih kurirskih tvrtki poput UPS-a ili FedEx-a. Univerzalne obveze vezane uz usluge, poput dnevne dostave pošte udaljenim područjima bez dodatnih troškova, imaju za cilj zajamčiti univerzalni pristup osnovnim uslugama po pristupačnim cijenama.

11. **TTIP i CETA prijete ograničavanjem slobode javnih komunalnih poduzeća da proizvode i distribuiraju energiju u skladu s ciljevima od javnog interesa**, primjerice podržavanjem obnovljivih izvora radi borbe protiv klimatskih promjena. Samo nekoliko država članica EU je izričito pridržalo pravo usvajanja određenih mjera vezanih uz proizvodnju električne energije (samo Belgija, Portugal i Slovačka) i uz lokalne mreže za distribuciju energije (među njima Belgija, Bugarska, Mađarska i Slovačka) u trgovačkim nagodbama.

12. **Sjedinjene Američke Države vrebaju otvaranje tržišta obrazovanja putem TTIP-a** – od obuka u upravljanju i tečajeva jezika do testova za upis u srednju školu. Obrazovne tvrtke u Sjedinjenim Američkim Državama, poput Laureate Education, Apollo Group i Kaplan Group, mogle bi imati koristi koliko i njemački medijski konglomerat Bertelsmann koji je nedavno kupio udio u američkom online pružatelju obrazovnih usluga Udacity. Europska komisija pitala je države članice EU o njihovim „potencijalnim fleksibilnostima“ na zahtjev SAD-a povezan s obrazovnim uslugama.

13. **Američka filmska industrija želi da TTIP ukloni kvote europskog sadržaja i druge scheme potpore za lokalnu filmsku industriju** (primjerice u Poljskoj, Francuskoj, Španjolskoj i Italiji). Lobističke skupine poput Filmskog udruženja Amerike (MPPA) i vlada SAD-a stoga su se protivile isključivanju audiovizualnih usluga iz TTIP mandata Europske unije, za što se bori francuska vlada. Sada pokušavaju ograničiti iznimku što je više moguće, primjerice isključivanjem emitiranja iz koncepta audiovizualnih

usluga – naizgled uz potporu industrijskih skupina u EU, poput BusinessEurope i Europske komisije.

14. **Financijski investitori poput BlackRock-a koji su uključeni u pružanje europskih javnih usluga mogli bi koristiti odredbe TTIP-a i CETA-e o financijskim uslugama i zaštiti ulaganja kako zaštitili svoje interese od „opterećujućih“ propisa**, primjerice onih o poboljšavanju uvjeta rada u sektoru dugoročne skrbi. Lobističke skupine poput TheCityUK, koje predstavljaju industriju financijskih usluga u Velikoj Britaniji, snažno podržavaju „sveobuhvatni“ TTIP koji bi „trebao pokriti sve aspekte transatlantskog gospodarstva“.

15. **Američke uslužne tvrtke također lobiraju da se TTIP dotakne pitanja „trgovinskih barijera“ poput propisa o radu**. Primjerice, američka tvrtka Home Instead, vodeći pružatelj usluga kućne njege za starije koja ima franšize u nekoliko država članica EU, želi da se TTIP pozabavi pitanjem „nefleksibilnih zakona o radu“ koji obvezuju tvrtku da ponudi svojim zaposlenicima na nepuno radno vrijeme „široke beneficije, uključujući plaćene odmore“ što bi „nepotrebno povećalo troškove kućne njege“.

Ono što je na kocki u trgovačkim ugovorima poput TTIP-a i CETA-e je naše pravo na vitalne usluge i, više od toga, naša sposobnost da usmjerimo usluge svih vrsta na korist društva u cjelini. Ako ih se prepusti sebi samima, trgovački pregovori će na kraju onemogućiti provođenje odluka za opće dobro.

Jedna mjera za učinkovitu zaštitu javnih usluga od velikog trgovačkog napada bila bi puno i nedvosmisleno isključivanje svih javnih usluga iz bilo kojih EU trgovačkih ugovora i pregovora. Ali takvo isključivanje zasigurno ne bi bilo dovoljno da poništi obilje drugih prijetnji koje predstavljaju CETA i TTIP, budući da mnogo drugih odredbi ugrožava demokraciju i dobrobit građana. Sve dok TTIP i CETA ne štite sposobnost donošenja propisa u javnom interesu, moraju se odbaciti.

Objavljeno od strane Association Internationale de Techniciens, Experts et Chercheurs (AITEC), Corporate Europe Observatory (CEO), European Federation of Public Services Unions (EPSU), Instytut Globalnej Odpowiedzialności (IGO), Transnational Institute (TNI), Vienna Chamber of Labour (AK Beč) i udruge War on Want

Amsterdam / Bruxelles / London / Pariz / Beč / Varšava, Listopad 2015